

УДК 378.047:796.5:338.48:378.147

ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ТУРИЗМОЗНАВСТВА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Безкоровайна Л.В., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри туризму, докторант
Запорізький національний університет

Короленко К.В., к. пед. н., старший викладач,
доцент кафедри фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет

У статті обґрунтовано й визначено перспективні напрями розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у вищих навчальних закладах для вітчизняної системи освіти, якими автори вважають: усвідомлення важливості міжнародного туризму і співробітництва; зміцнення, підтримку, поширення глобального партнерства в туризмі, освіті та науковій діяльності; розроблення і впровадження інструментів моніторингу впливу на розвиток туризму; оновлення системи туристичної освіти відповідно до світових парадигм; вдосконалення туристичної індустрії відповідно до світових вимог.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній фахівець із туризмознавства, інтеграція у світовий освітньо-науковий простір, сталий розвиток туризму.

В статье определены перспективные направления развития профессиональной подготовки будущих специалистов по туризмоведению в высших учебных заведениях отечественной системы образования, которыми авторы считают: осознание важности международного туризма и сотрудничества; укрепление международных отношений и глобального партнерства в туризме, образовании и научной деятельности; разработку и внедрение инструментов мониторинга воздействия на развитие туризма; обновление системы туристического образования в соответствии с мировыми тенденциями; совершенствование туристической индустрии в соответствии с мировыми требованиями.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущий специалист по туризмоведению, интеграция в мировое образовательное-научное пространство, устойчивое развитие туризма.

Beskorovaynaya L.V., Korolenko K.V. WAYS OF PERSPECTIVE TRAINING OF FUTURE MASTERS IN TOURISM OF HIGHER EDUCATION

In the article perspective directions of development of professional training of future specialists in tourism science in higher educational institutions of the national education system are determined, which the authors consider: awareness of the importance of international tourism and cooperation; strengthening of international relations and global partnership in tourism, education and scientific activities; development and implementation of tools for monitoring the impact on tourism development; updating the system of tourism education in accordance with world trends; improvement of the tourism industry in accordance with world standards.

Key words: future master in tourism studies, higher education, professional training, tourism, integration into world educational and scientific area, sustainable development of tourism.

Постановка проблеми. Як підтверджують численні повідомлення Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), на сьогодні туризм є все більш важливим компонентом світового внутрішнього валового продукту [4]. Зважаючи на те, що туристична індустрія відповідно до потреб суспільства кожного дня зростає і поширюється, створюється багато туристичних підприємств, готелів, місць для відпочинку й розваг, ділових і культурних центрів, така індустрія потребує кваліфікованих, конкурентоспроможних, здатних до ефективної професійної діяльності в туристичній сфері, компетентних фахівців. Інтегрування у світову систему туризму вимагає переходу укра-

їнських готельних, ресторанних, туристичних підприємств на світові стандарти обслуговування, зміни форм організації й управління в туристичному бізнесі. Формування туристичної індустрії як однієї із провідних галузей ринкової економіки неможливе без освічених фахівців, здатних враховувати різні компоненти формування попиту і пропозиції на ринку туристичних і готельних послуг. Ринок туристичної індустрії й послуг відрізняється високою динамічністю і суперечливістю, особливо в умовах впливу інфляційного складника та специфіки кон'юнктури туристичного ринку.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування і визначення перспективних

шляхів розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у вищих навчальних закладах.

Основні завдання дослідження:

1. Проаналізувати перспективи розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства.

2. Визначити перспективні шляхи означеної підготовки у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою з'ясування перспективних шляхів розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у вищих навчальних закладах доречно підкреслити, що в межах 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН (вересень, 2015 р., м. Нью-Йорк) відбувся Саміт для прийняття порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 р., що розглядався світовою спільнотою як подія історичного значення [4]. Зазначимо, що проблематика Саміту охоплювала всі аспекти соціально-економічного розвитку, конкурентоспроможності країн, екологічної та енергетичної безпеки, глобального партнерства для розвитку, а обсяг ґрунтовної підготовчої роботи не мав прецедентів в історії. У межах нашого дослідження важливими вважаємо питання щодо сфери освіти й туризму. Після Саміту перед країнами членами-ООН постали нові завдання адаптації окреслених на глобальному рівні цілей і їх моніторингу. Зупинимось на з'ясуванні деяких із визначених цілей і відповідних завданнях:

– *подолання бідності в усіх формах і всюди;*

завдання: запровадити на національному рівні належні системи та заходи соціального захисту для всіх, серед яких і встановлення мінімальних рівнів, до 2030 р. досягти суттєвого охоплення бідних і вразливих верств населення;

– *забезпечення здорового способу життя та сприяння добробуту всіх у будь-якому віці;*

завдання: нарощувати потенціал усіх країн, особливо країн, що розвиваються, у сфері раннього попередження, зниження ризиків і регулювання національних і глобальних ризиків для здоров'я;

– *зменшення нерівності всередині країн і між ними;*

завдання: до 2030 р. підтримати законодавчим шляхом і заохочувати активну участь усіх людей у соціальному, економічному і політичному житті незалежно від їхнього віку, статі, інвалідності, раси, етнічної належності, походження, релігії та економічного чи іншого статусу;

– *забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів;*

завдання: підтримувати позитивні економічні, соціальні й екологічні зв'язки між міськими, приміськими та сільськими районами на основі підвищення якості планування національного і регіонального розвитку; активізувати зусилля щодо їх захисту і збереження всесвітньої культурної та природної спадщини;

– *вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками;*

завдання: поліпшити просвітництво, поширення інформації та можливості людей і установ щодо пом'якшення гостроти та послаблення наслідків зміни клімату, адаптації до них і раннього попередження;

– *збереження та раціональне використання океанів, морів, морських ресурсів для сталого розвитку;*

завдання: поліпшити роботу зі збереження та раціонального використання океанів і їх ресурсів шляхом дотримання норм міжнародного права, закріплених у Конвенції ООН із морського права;

– *захист і відновлення екосистем, сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад процесу деградації земель і зупинення процесу втрати біорізноманіття;*

завдання: до 2030 р. забезпечити збереження гірських екосистем, зокрема й їхнього біорізноманіття, щоб підвищити їхню здатність давати блага, необхідні для сталого розвитку;

– *негайно вжити значущих заходів щодо стримування деградації природних середовищ існування, зупинити втрату біологічного розмаїття і до 2020 р. забезпечити збереження й запобігання зникненню видів, що перебувають під загрозою вимирання;*

– *мобілізувати і збільшити фінансові ресурси з усіх джерел для збереження й раціонального використання біологічного розмаїття й екосистем;*

– *сприяння побудові миролюбного, відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення для всіх доступу до правосуддя, створення ефективних, підзвітних, заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;*

завдання: забезпечити доступ громадянськості до інформації та захистити основні свободи відповідно до національного законодавства і міжнародних угод;

– *забезпечення для всіх всеохоплюючої та справедливої якісної освіти і заохочення можливості навчання впродовж усього життя;*

завдання: до 2030 р. істотно збільшити кількість молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, зокрема і професійно-технічними навичками, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю; до 2020 р. значно збільшити в усьому світі кількість стипендій, які надаються країнам, що розвиваються, особливо найменш розвиненим країнам, малим острівним державам, що розвиваються, й африканським країнам, для здобуття вищої освіти, зокрема і професійно-технічної освіти й навчання з питань інформаційно-комунікаційних технологій, технічних, інженерних і наукових програм, у розвинених країнах та інших країнах, що розвиваються; до 2030 р. значно збільшити кількість кваліфікованих учителів, зокрема і шляхом міжнародного співробітництва в підготовці вчителів у країнах, що розвиваються, особливо в найменш розвинених країнах і малих острівних державах, що розвиваються;

– *сприяння поступальному, всеохоплюючому, сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;*

завдання: до 2030 р. забезпечити розробку та здійснення стратегій заохочення сталого туризму, який сприяє створенню робочих місць, розвитку місцевої культури і виробництву місцевої продукції;

– *створення стійкої інфраструктури сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації й інноваціям;*

завдання: істотно розширити доступ до інформаційно-комунікаційних технологій і прагнути до забезпечення загального і недорогого доступу до Інтернету в найменш розвинених країнах до 2020 р.;

– *забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;*

завдання: до 2030 р. забезпечити можливість людей у всьому світі мати відповідну інформацію та відомості про сталий розвиток і спосіб життя в гармонії з природою;

– *надавати країнам, що розвиваються, допомогу в нарощуванні їх науково-технічного потенціалу для переходу до більш раціональних моделей споживання і виробництва;*

– *розробляти й упроваджувати інструменти моніторингу впливу на сталий розвиток стійкого туризму, що сприяє створенню робочих місць, розвитку місцевої культури та виробництву місцевої продукції;*

– *зміцнення засобів здійснення й активізації роботи в межах Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку;*

завдання: розширювати співпрацю по лінії Північ – Південь і Південь – Південь, тристороннє регіональне і міжнародне співробітництво в галузях науки, техніки й інновацій, доступ до відповідних досягнень; активізувати обмін знаннями на взаємно узгоджених умовах, зокрема й завдяки поліпшенню координації між діючими механізмами, зокрема на рівні ООН, а також за допомогою глобального механізму сприяння передачі технологій [4].

З огляду на зазначене, підкреслимо, що стосовно сталого розвитку туризму в резолюції наголошується на важливості міжнародного туризму, потребі поліпшення взаєморозуміння між народами та поваги до культурних цінностей в усьому світі, що загалом має сприяти зміцненню миру на планеті. Зауважимо, що в Україні теж розпочалась робота зі встановлення цілей сталого розвитку на 2016–2030 рр., відповідних завдань і показників для моніторингу досягнення цілей. Цілі сталого розвитку в Україні становитимуть нову систему взаємоузгоджених управлінських заходів за економічним, соціальним і екологічним вимірами, спрямовану на формування суспільних відносин на засадах довіри, солідарності, рівності, безпечного навколишнього середовища. Основою сталого розвитку є невід’ємні права людини на життя та повноцінний розвиток. Вважаємо, що нові цілі мають забезпечити інтеграцію зусиль щодо економічного зростання, прагнення до соціальної справедливості та раціонального природокористування, що потребує глибоких соціально-економічних перетворень в Україні та нових підходів до можливостей глобального партнерства.

У процесі визначення цілей розвитку, відповідних завдань на довгострокову перспективу Україні слід зважати на глобальні орієнтири розвитку, принципи сталого розвитку та суспільну думку щодо бачення майбутнього [4]. Світовий досвід свідчить, що суспільний прогрес значною мірою залежить від балансу між цілями підтримки економічного зростання, конкурентоспроможності бізнесу, забезпечення екологічної безпеки, зменшення соціальної нерівності [4]. Тож, належне управління, прозора влада, участь населення в ухваленні рішень і контролюванні їх виконання мають братись до уваги під час формулювання стратегічних цілей.

Зазначимо, що на регіональному рівні Стратегією з розвитку Запорізької області на період до 2020 р. також з’ясовані головні чинники, можливості, певні цілі й завдання. Так, визначено:

– *сильними сторонами регіону є: велика кількість об’єктів історико-культурної спад-*

щини, рекреаційних зон; наявність багатьох всесвітньо відомих історичних, культурних, мистецьких брендів і територій природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення;

– *слабкими* сторонами визнано: недостатню реалізацію наявного рекреаційного й історико-культурного потенціалу області, низький рівень якості курортно-туристичних послуг; зниження більшості основних показників туристичної галузі (кількість туристів, які скористалися послугами суб'єктів туристичної діяльності протягом 2010–2014 рр. скоротилася майже у 2,3 рази (від 88,8 тис. осіб 2010 р. до 39,0 тис. осіб 2014 р.) [5, с. 52];

– *до можливостей* належить орієнтація значної частки українського населення на внутрішній туризм [5, с. 53];

– *до переваг* віднесено: значний транзитний потенціал і розвинуту транспортну інфраструктуру області, розвинені зовнішньоекономічні зв'язки, що підтримуватимуться продовженням процесів інтеграції з Європейським Союзом, а також можливістю диверсифікації транспортних перевезень шляхом відродження річкового судноплавства річкою Дніпро; значний потенціал для інтенсивного розвитку туристично-рекреаційної сфери: багато об'єктів історико-культурної спадщини, рекреаційних зон, що підтримуються тенденцією орієнтування українського населення на внутрішній туризм [5, с. 57].

Адекватно визначеній стратегії, за якою Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом і інфраструктурою, *оперативними цілями та відповідними завданнями* обрано:

– *стимулювання залучення інвестицій;*

завдання: підготовка інвестиційних продуктів; забезпечення інформаційної, інституційної підтримки, маркетингового обслуговування інвестиційної діяльності; розвиток логістично-транспортного потенціалу;

– *розвиток малого та середнього підприємництва;*

завдання: удосконалення системи надання адміністративних послуг; розвиток інфраструктури підтримки підприємництва; сприяння просуванню продукції товаровиробників області;

– *розвиток внутрішнього туризму;*

завдання: розвиток туристичних продуктів і мереж; туристична промомція області, підтримка інноваційних проектів, культурно-мистецьких заходів, що формують імідж регіонів; використання історико-культурного надбання для розвитку внутрішнього

туризму; розбудова якісної культурної інфраструктури та запровадження сучасних механізмів менеджменту [5, с. 61]. Перспективним видом туризму в регіоні визнано сільський туризм [5, с. 25].

Отже, зазначене дозволяє стверджувати, що визнання Запорізького краю як інвестиційно привабливої території з розвинутою інфраструктурою й індустріальним комплексом, значним потенціалом для інтенсивного розвитку туристично-рекреаційної сфери, потребує гідних, конкурентоспроможних, освічених, професійно підготовлених фахівців із туризмознавства, які здатні виконувати завдання відповідно до світових вимог, особливостей країни та регіональної специфіки.

Теоретичний аналіз обраної проблеми підтвердив, що питання визначення ролі міжнародних відносин у розвитку туризму є предметом досліджень у світовій науковій спільноті. Так, вирішення проблеми методології економічного розвитку загалом і сектору туризму зокрема розглядає в активізації ролі міжнародних відносин Н. аль-Сааді [7]. Автор наголошує на тому, що туризм сприяє як тіснішим міжнародним відносинам, культурним, цивілізаційним, економічним відносинам між країнами світу, особливо між сусідніми країнами, які ведуть до підтримки миру, безпеки, стабільності між народами, так і показу реальності країни та суспільства в усьому світі для підтримки політичних позицій [7]. Індустрія туризму усвідомлює необхідність підтримувати соціальні, культурні, екологічні й економічні ознаки, які є основними для позитивного розвитку. Д. Едгель зазначає, що саме тому світова туристична індустрія потребує сильного лідерства й ефективної міжнародної політики щодо сталого туризму [6].

З'ясовуючи питання теоретичного підґрунтя міжнародного підприємництва, П. Димитратос і Е. Плакойяннакі зауважують відсутність означених теоретичних основ і пояснюють таке фрагментарністю досліджень у галузі [8]. Усунути такий недолік дослідники прагнуть через вивчення концепції міжнародного підприємництва в загальному контексті міжнародної організаційної культури; розробку, обговорення концептуальної основи підприємницької культури, що складається із взаємопов'язаних вимірів: орієнтації на міжнародний ринок, міжнародної навчальної спрямованості, міжнародної інноваційної схильності, міжнародного ставлення до ризику, орієнтації міжнародних мереж, міжнародної мотивації [8]. Визначаючи переваги туристичної освіти в Україні й інших державах,

зауважимо, що на сьогодні будь-яка країна зацікавлена в залученні туристів (туризм є вагомою ланкою фінансового збагачення, чинником культурного, інтелектуального розвитку суспільства, взаємного порозуміння, миру між людьми), саме тому такий напрямок економічної діяльності є пріоритетним і затребуваним.

Зважаючи на теоретичний аналіз, з'ясування сутності поняття туризму, особливості професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у вітчизняній освіті та за кордоном [1; 2; 3], беручи до уваги власний досвід, вважаємо, що перспективний сталий розвиток означеної підготовки у вищих навчальних закладах України зумовлений саме світовим визнанням туризму як багатогранного феномену сучасності, що має багатозначну роль і цінність у житті суспільства, чинника забезпечення миру й міжнародного взаєморозуміння, політичного, полікультурного та гуманістичного розвитку, що безпосередньо впливає на соціальну, культурну, освітню, економічну, політичну сфери держав.

Отже, зважаючи на ретельне опрацювання досліджуваного питання, зазначимо, що *перспективними напрямками розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у вищих навчальних закладах для вітчизняної системи освіти є: усвідомлення важливості міжнародного туризму та співробітництва; зміцнення, поширення міжнародних відносин і глобального партнерства в туристичній практиці, освіті та науці; розроблення і запровадження інструментів моніторингу впливу на сталий розвиток туризму; оновлення системи туристичної освіти відповідно до світових тенденцій і парадигм; вдосконалення системи туристичної індустрії відповідно до світових стандартів і вимог; що сприятиме: створенню робочих місць, розвитку місцевої культури; розвитку якісної туристичної інфраструктури, виробництву місцевої туристичної продукції; економічному й культурному розвитку українського суспільства; кращому взаєморозумінню між народами та повазі до культурних цінностей у всьому світі; зміцненню миру на планеті.*

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, в умовах інтеграції української системи освіти у світовий освітній простір доцільним є подальше ретельне вивчення

зарубіжного досвіду з метою підвищення загального рівня якості вітчизняних освітніх послуг і забезпечення професійної підготовки фахівців, здатних приймати економічно обґрунтовані рішення з управління туристичними підприємствами, досвідчено визначати їхню стратегічну політику і тактику, безперервно підвищувати професійний рівень протягом життя, поширювати інтеграційні процеси у світовій і вітчизняній індустрії гостинності та туризму. *Перспективою подальших досліджень є вивчення інших аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства.*

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безкоровайна Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців із туризмознавства в європейських країнах / Л. Безкоровайна // Педагогічні науки. – Херсон : Херсонський державний університет. – № 75. – С. 84–88.
2. Безкоровайна Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців із туризмознавства в Україні в умовах інтеграції в європейський освітній простір / Л. Безкоровайна // Science Rise : Pedagogical Education. – Харків, 2017. – № 3 (11). – С. 4–7.
3. Безкоровайна Л., Літвінова-Головань О. Особливості генези туризму як об'єкта наукового пізнання / Л. Безкоровайна, О. Літвінова-Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми. – 2016. – № 7 (61). – С. 47–56.
4. Організація Об'єднаних Націй в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
5. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 р. Новини порталу Запорізької обласної державної адміністрації 4 березня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/news/30605/strategiya-regionalnogo-rozvytku-zaporizkoji-oblasti--na-period-do-2020-roku.html> (дата звернення: 10.11.2016).
6. David L. Edgell, Sr. International Sustainable Tourism Policy. The brown journal of world affairs. Fall / Winter 2015 t volume xxii, issue 1. – P. 25–36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.brown.edu/initiatives/journal-world-affairs/category/topics/tourism-and-international-relations>
7. Navar al-Saadi. The role of international relations in the development tourism sector. International economy 2014–12–05. – 228 p.
8. Pavlos Dimitratos Emmanuella Plakoyiannaki. Theoretical Foundations of an International Entrepreneurial Culture Journal of International Entrepreneurship June 2003. – Volume 1. – Issue 2. – P. 187–215.